

útrob z uštrvané kořisti, spatří pravý opak. Trochu lépe výše popsaný mechanismus funguje při loveckých operacích kočkovitých šelem nebo dravců typu krahujce, kteří navíc šokovaného ptáka zvolna „ožirají“, počínaje od prsních svalů, aniž by tento kladl podstatný odpor. Celá plejáda děsivosti se před divákem rozvine zejména, pohlédne-li na bezobratlé. Korýš *Saccalina* prořezávající tělo hostitelského kraba jako mycélium a mořiči jej po měsíce a léta, larvy lumků a kuklic vyžírající za živa zevnitř housenky a jiné hmyzí hostitele či larvy much rodu *Bufoleucilia* likvidující obdobně po dlouhé dny ropuchy, počínaje od nozder a očí, jako by byli živými ilustracemi teze gnostiků Basileidova a Valentínova okruhu o tom, že náš svět je ve skutečnosti dílem padlých andělů, tj. dáblů, a že byl stvořen primárně pro zábavu (jejich) – proto je mnohem dokonalejší nežli všechna díla lidská, po wagnerovsku řečeno jakýsi *Gesamtkunstwerk*, ale zároveň se zabudovanými „systémem imanentními svinstvy“. To pak umožňuje dásům bavit se v dunivém bezčasí věčnosti tím, jak se zde navzájem parazitujeme, predujeme, przníme a znásilňujeme, zastíňujeme, jak zde dominujeme jedni nad druhými, strádáme odloučením od věcí milých a spojením s věcmi nemilými a my lidé i procitáme z krátkých a marných nadějí, propadající zoufalství (jako nápravový prostředek, jak demony naštvat a překazit jim jejich spektakl, radily příslušné autority žít ctnostně). Sledujeme-li kladení vajíček lumků do housenek, máme dojem, že přihlížíme dramatickému znásilnění zoufale se bránící oběti. I jiné momenty spojené s parazitací jsou zcela perverzní – moucha *Cochliomyia hominivorax*, chytající opatrně komáry a upevňující na ně svá vajíčka, která se během sání lhnou a larvičky se zavrtávají do lidské kůže, kde zjií ve vědu, který vytvoří, či fenomén hyperparazitismu, když drobná vosička klade vajíčko ne do primárního hostitele, ale do jeho parazita, opravdu zavánějí Basileidem. Darwinovský obrat (1859), kladoucí důraz na rozmnožení a energetický zisk, získej jak získej, ušetřil přírodním teologům problém teodiceje, znepokojení při bližším pozorování zvířat i lidí však tlumi jen málo.

ZVÍŘE A RITUÁL

Jako rituál lze označit takový proces, který ztratil svou původní funkci, je pouze více či méně stylizované naznačování a jeho smysl je nějakým způsobem přeznačen, většinou ve stylu nějaké komunikační či znakové-symbolické funkce. Prototypem takového rituálu u lidí je třeba křesťanský mešní obřad, představující symbolickou stylizaci původní večeře s pojidáním chleba a jeho zapíjením vínem. Ritualizace je jevem postupujícím celý živý svět a člověk pochopitelně není zdaleka jediným tvorem, kterému je vlastní. Živočiškové používají v komunikačním procesu rozmanitých rituálů odvozených z původních „plnovýznamových“ úkonů jejich přeznačením. Jeden příklad za mnohé – mouchy kroužilký (čeled' Empididae) mají ve své etologické výbavě přinašení svatebního daru, tj. většinou jiné menší mouchy, samečkem samicí před kopulací; ta pak tento vířaný zdroj potraviny, který sameček někdy obalí hedvábnými vlákny vlastní produkce, během kopulace vysává. U některých druhů dochází k ritualizaci toho typu, že je přinašen pouze prázdny „balónek“ z hedvábných vláken, ale bez kořisti uvnitř, což samicí při předání plně uspokojuje (přinašení ritualizovaných darů bez vsí užitné hodnoty je v živočišné říši dosti rozšířené – například někteří kormoráni přinašejí coby takovoto „zástupné“ prezenty kusy chaluhy). Lidské ritualizace jsou pochopitelně známy odedávna, zvířecí v jasné formulované podobě teprve relativně krátce – vnáznaku se o nich zmiňuje už Darwin (1871) a vzájemnou evoluční homologizaci odpovídajících forem chování příbuzných druhů mezi sebou učinili všeobecně akceptovanou teprve Lorenz (1941, 1966), Wickler (1970) atd.

Zajímavá je otázka protonáboženských představ u zvířat. Už Darwin se domníval, že skupinové vytí vlků je paranáboženským obřadem, podobným řečnickému zpěvu u táborového ohně, paranáboženskému obřadu lidskému (Darwin viděl i v pomětu psa k pávnovi náboženskou dimenzi). Co ostatně víme bližšího o vágně-nynném duševním rozpoložení vyjící vlčí smečky? Řečí autoři